

Előfizetési díj félévre postán és helyben borítékkal 6 forint, boríték nélkül házhoz küldve 5 forint e. pénzben.

NEMZETI UJSÁG.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségénél, Zöldkert utca 488 szám alatt földszint, a hivatalban.

Megjelenik hetenkint négyszer egy egy iv.

Alapítá **KULTSÁR ISTVÁN** táblalabíró, kiadja Özvegye.

Tiszán írott cizmeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek címzendők.

Teljes számu példányokkal még szolgálhatunk.

TARTALOM.

Hazai napló. Megtiszteltetés. — Korunk ügyei. (A Duna bal és jobb oldali vasut.) — Országgy. 245. ker. ülés: a vasut tárgyában költ izenet és fölrési javaslat. 246. ker. ülés: a sérelmek tárgyalatása. 169. orsz. ülés a RRnél: ó excja a RRket meghívja — a föls. fejedelmének névünnepe — tartandó szent mise áldozatra. 181. orsz. ülés a FöRRnél: jász-kun kerületek rendezése; — sérelmek. 170. orsz. ülés a RRnél: vasut ügy. 171. orsz. ülés a RRnél: a sérelmek második osztálya.)

Külföldi napló. Ausztria-, Spanyol-, Francia-, Angol-, Török-, Görögország. Északamerika.

Bel- és külföldi telegraph.

Lapvizsga. Budapesti Híradó. Pesti Hírlap.

Társ. és intéz.

Élet, irodalom és művészet. Plato mint politicus. — Könyvismertetés. Népszerű könyvtár, kiadja az iparegyesület. — Ikervárosi hírnök.

Hirdetők.

HAZAI NAPLÓ.

Megtiszteltetés. Az kir. egyetemi tanács választása f. h. 25. következő renddel ment véghez: a f. 1844/5 évre nagyságos rectorrá köz akarattal választott Viskelety Ferenc az egyházi tör. tanítója, ki e hivatalban ez előtt 8 évvel díszeségesen működött. — Dekánoknak, a theologiai karban: Oswald Ferenc, a dogmatica theol. tanítója s ezen kar proseniora. — A törvény karban Virozsil Antal a term. törv. tanit. és e kar proseniora. — Megerősítették az orvosi karban Eckstein Friderik, a philosophiaiban Petzval Otto a fölsőbb mathesis tanítója.

Korunk ügyei. A Duna bal és jobb oldali vasut. Most egy esztendeje hogy ezen tárgyról a „Nemzeti Ujság”ban (1843: 46. 47. 49 szám) írtunk. Mi akkor legszükségesebbnek a Duna baloldali vasut állítottuk. Örömmel látjuk, hogy az o.gyülés is ezen vonalt vette pártolása alá, és minden más vonal fölött szükségesnek látja.

A mellett az o.gyülés a többi netalán ajánlandó, vagy készülőben lévő vasutakra nézve gondos ovakodással a fölrési javaslatban oda nyilatkozik, hogy ő Fölsége addig még az orsz. RRei az 1836. XXV. változtatásával a vasutakról egy általános törvényt még a jelen o.gyülésből föl nem terjesztenek, és ez nem szentesítettik, semmiféle, különösen pedig a bruck-győri vonalra, mely a törvényben kijelölve nincs is, engedélyt adni ne méltoztassék. (Budapesti híradó 13ik sz. 56 lap 3ik hasáb.)

Mi ezen ovatosságot nagyon helyeseljük, mert nincs még elhatározva a rendszerek valamelyike, valjon t. i. status költséges vagy kamatbiztosítás mellett, vagy egyedül csak egyesületek által kíván e az or. közlekedési vállalatokat létesíteni; és épen azért nem kell a bruck-győri vasutra engedelmet adni, nehogy ez által a választandó rendszer vagy lehetlenné ne váljék, vagy a bruck-győri a hozandó határozattal összeütközésbe ne

jöjjön. Ez által az o.gyülés ellenszenvét nem nyilatkoztatja, hanem a tárgyat csak fölfüggeszti a hozandó törvényig, és ezt bölesen teszi, mert a közérdek azt kívánja, hogy az ország ezen tárgyra nézve határozatát szabadon hozhassa, semmi előleges tény által korlátolva ne legyen, mertha az o.gyülés úgy nem nyilatkoznék mint nyilatkozik, jövendő mozgásunk akadályoztatnék, és a bruck-győri vasutra nézve a most kiandó engedelem csak bajok kuforrása leendene, de miért is tenne az o.gyülés kivételt a bruck-győri vasut miatt?

A bécs-gloggniczi vasutársaságnak igazgatósága legujabb jelentésében egyenesen kijelenti ugyan hogy Bécsből Győrüg építeni akar, világosan kimondja, hogy ezen vonalnak Győrüg folytatásával egészen fölhagyni soha, sem a társaságnak, sem az igazgatóságnak nem jutott eszébe. — De ez mind csak pusztá szó, és össze hangzásban nincs a társaság eddigi eljárásával, összeütközik a tényekkel és így nem esoda, ha sokan, őszinteségén, szilárdságán kételkednek.

Engedjék igen tisztelt olvasóim hogy ismétlem azon szavakat mellyeket e tárgyban a már érintett értekezéseimben írtam: (Lásd Nemzeti Ujság 1843. 47ik szám, 323. lap. 2. hasáb) „a bécs-győri vasut egy társág által, egy magyar báró vezérlese alatt nagy lármával terveztetett most négy vagy öt esztendeje, hirteltetik minő roppant haszon fog keletkezni belőle az egész országra, és egyes részvényesekre; összekötetésbe hozattott egy csatornával melly ép azon társaság vezére által terveztetett a Dunának a Tiszávali egybekapcsolására; és találkozott több magyar, ki részvényeket vett részint nyereség — remény fejében, részint az ország java előmozdítása végett. De nem sokára kivilagosodott miszerint ez igéretékben igen sok szemfényvesztés rejlett. A társaság nem kezdé munkálatait Bécsből Magyarország felé, hanem Badent Bécszel szándékozott összekötöni. Eleinte e munkalódás szárnyvonálnak neveztetett; ez ürügy alatt dolgoztak egy ideig; de a szárnyvonat kész lévén, nem fordult a társaság ereje Magyarország felé, hanem folytattattak a munkalátok Neustadt felé, ürügyül hozatván föl, hogy a vasut onnan Sopronnak vezetendik. Midőn a vasut Neustadtot elérte ismét nem fordult Sopron felé, hanem Gloggnicz és Schneberghegy felé. És így a bécs-győri vasut, noha tíz mérföldre terjedett, noha elnyelte mindazon pénzt, melly a magyar vasutra magyarok által szánva volt, még is Magyarországon csak egy arasznyira sem terjedett. Amitásul azonban még is a bécs-győri vasut nevé viselte, míg az ausztriai kormány e helytelenségnek (igazi gunynevnek) véget vetvén, a bécs-győri nevezetet megszüntette és e vonalt bécs-gloggniczi vasutnak nevezetelni parancsolá.”

Ezek mind tények, tagadhatlan tények, és kérdzem: egy illy eljárás után nem szabad-e kételkedni a társaság mostani nyilatkozásának őszinteségén, szilárd-

ságán? és ha vannak olyanok, kik nem kételkednek a társaság mostani jó akaratán, van-e a társaságnak olly érdeme, hogy ezekért az o.gyülés egy generalis elvtől elálljon, vagy a bécs-gloggniczi társaság miatt kivételt tegyen? valóban nem.

A dunabalparti társaság méltányossággal kívánhatja, hogy bizonyos éveig párhuzamos (parallel) vonal építettetni nem fog. E kívánat tökéletesen alapos, és épen azért a bécs-győri vasutra engedelmet adni nem lehet, mert a baloldali és a bécs-győri vasut parallel vonal. Az egész világon parallel vonalnak neveztetik ollyan vonal, a mellynek a kiinduló és vég pontja egy, vagy a melly hosszabb téren nem messze egymástól elnyulik. És ime ez itt az eset: a baloldali vasut és a bécs-győri központosulnak Bécsben, és a két vonal közt a Dunánál nincs egyéb elválasztó. A bécsi-győri társulat maga e két vonalt párvonalnak állította. Ismét kénytelen vagyok a többször említett cikkemből egykét szót ismételni:

„Az egész világ tudja, hogy a Ferdinand-északi, már több év előtt szárnyvonálnak Gänserdorftól Pozsonyfelé a magyar határszélég vezetése szándékolattott, melly ott a magyar centralis (dunabalparti) vasuttal találkoztván, Pestet—Magyarország szívére — a Ferdinand-északi pályával vala összekötendő. A Ferdinand-északi pálya ausztriai eljárás mód szerint a kormánytól engedelmet kért az említett szárnyvonat építésére. Ekkor fölállott a bécs-győri vasut vezére azon thesissel, hogy ez engedmény által parallelvonat létesítették, — és a gänserdorfi szárnyvonat létre nem jött.”

De a 1839iki o.gyülésen is e két vonal, parallel vonalnak kereszteltetett, és pedig a jobb oldali vonal pártolói által, az mondatik, hogy az egyik vonal a másikat kizárja, és mind a kettőt létesíteni akarni, annyit, mint egyet sem létesítettetni. (Lásd a magnási naplót 222 223 lap.) — Már ha ez úgy van, természetes a bécs-győri vasutról lemondás, ezt az o.gyülési szavazás bizonyította be. 35 megye 13 ellen!

De a társaság maga szavaiból világos a parallel vonal, mert a mostan napfényre jött relatiója 4ik lapján áll, hogy nézete az volt: „eine Verbindung des Donaugebietes am rechten Ufer mit Pressburg.“ Es így az egyik vonal Pozsonyot Bruckon keresztül Bécsbe, a másik vonal Pozsonyot Gänserdorfton keresztül Bécsbe vezetne. Ha ez nem paralel vonal, hát akkor a kerek világon parallel vonal nincs.

A különböző érdekek harcza fölköltetett a bécs-győri vasutársaság által már a mult o.gyülésen, és ezen harc az oka, hogy akkor a balparti vonal létre nem jöhetett, az ország kipótolatlan kárával, mert gróf Széchenyi István mondása szerint: „Magyarország pillanatai drágák“ és most a különböző érdekek harcza ujra fölelevenítettetnek ha az o.gyülés a bécs-győri vonalra nézve határozatánál meg nem maradna.

ÉLET, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Plato mint politicus.

A platoi morál hatásteljesége s cselekvőlegessége, valamint annak kimértsege is, nemcsak az akkori időre, hanem minden időkre nézve, különösen kitünik a politikaihoz viszonyva által. Ezt Plato joggal az ethica alárendelt részül tekintti, mert a jog a kötelesség következménye, aszembeli jog pedig a kötelességnek alá van rendelve, valamint ez is az isteni jognak. Az újabbak által behozott megkülönböztetés morál és politica közt, azaz a jónak és a közjónak tudománya közt, ismeretlen volt a böles ókor előtt, s nálunk Machiavelli iskolájával lépett életbe. E tünemény összhangzatban van a középkori status iskolájával s a mult századok catholici szabadságának és egységének átmenetével a vallási meghasonlásba és zsarnoki egyeduralkodásba. A tökéletes moralistának a valódi, a concret, s nem az eszményi embert kell tanulnia. föl kell őt fognia az őt környező dolgokhoz valódi és sokszéri vonatkozásiban, s nem úgy, mikint a képzeletben él, midőn amazoktól gondolatban elkülönöztetik; nem szabad ez okul a magánost a polgártól és ezt nem az emberi nem nagyobb társaságától a világtól és az egész szellemi mindenségtől elválasztania. Ez összeköttetésben morál és politica egyiránt nyerne, mert midőn amaz egyrészt a munkás, külső s polgári étellel összeköttetésbe lép, más részről pedig a természet és mindenség életével, a tevélegesség, tartalmasság, lényegesség, valóság jellemét ölti föl, mi a tudományok lelke s növekedésüknek és virágzásuknak elve. Továbbá ez összeköttetés következtében előhaladó s gyümölcsöző tudományvá lesz a nélkül, hogy sajátos változhatlansága csonkulást szenvedjen; mert minthogy az emberek ösle s társas helyzetek sok tekintetben

lassankint változik, a külső körülményekre alkalmazott s a polgárisodás haladását mintegy kísérő kötelességtan rész vesz ugyan e haladásban s folytonosan új következtetésekkel, eddig ismeretlen és mély fölfedözésekkel gazdagul. Milly gazdag világ tünnek föl a moralista pillantása előtt, ha a kötelességek vonatkozásait a büntető s polgári törvények különféle neméhez tanulná? ha tanulná azok vonatkozásait a korunkban főállók kormány formákhoz? a különféle rendű s osztályu emberekhez, kikből társaságunk áll? minden különös nép nemzeti szelleméhez? a köz joghhoz, melly a különféle népeket egymáshoz köti? minden ember viszonyaihoz a köz haza iránt? a nemzetek status- és magán-gazdálkodásihoz és anyagi előhaladásához? az iparhoz, bankokhoz, kereskedéshez, hajózáshoz, országfoglalásokhoz, gyarmatosításokhoz? az irodalomhoz, tudományokhoz, szépművészetekhez, és mindenhez mi ezek gyámolítására vonatkozik? s végre a planetához mellyen lakunk, a számtalan alárendelt lényekhez, mellyek itt boldogításunkhoz tartoznak, s az érzeki és szellemi mindenség valamennyi részéhez, mellyek nem bujnak ki észrevehetésünk alul? Ez, biztosan állíthatjuk, olly szépséget, kellemet, hasznosságot, és végtelen nagy fontosságot adna az ethicának, mellyel most nem bír, minthogy művelői mindennapi általánosságok, és száraz, hideg, hű elvonások szük körébe szoriták. Ne mondja senki, hogy illy cselekvésmód által át-hágja a moralista tárgya határait; mert hiszen az nem megy át a bármely tudományok tüzött határon, ki annak vonatkozásait különféle más tudományokhoz fölkeresi s fűrkészi. És semmi tudományos tárgy nem bír különbözőbb és több nemű vonatkozásokkal, mint a kötelesség, melly lényegénél fogva általános.

Valóban, van e emberi cselekvés, a látszólag legkisebb és közönsébb is, mellyre a moráltörvény nem vol-

na alkalmazható? vagy mellyre azt nem kellene alkalmazni? Lehet e cél nélkül cselekedni? s a cél nem esik e közvetve vagy közvetlenül a törvényhatóság alá? s nem foglalja e be a törvény egyszersmind a munkásságba hozott eszközöket is, nem csak a mennyiben a cselekvőnek céljával összekötte vannak, hanem a mennyiben a mindenség valódi rendével is összhangzanak vagy nem? Nincs ismerhető tárgy, melly a morál körébe nem esik, mert nihielyt az ember valamely dolgot megismer, azonnal bizonyos belső vagy külső viszonyba lép vele (hiszen maga a megismerés már viszony.) niből közvetlenül kötelesség terem számára. A régiék, sokkal terjedelmesebb szellemiek és kiképzettebb erkölcsiességük mint az újabbak, a létel semmi nemét, mellynek bármint vonatkozása van az emberhez, nem zárták ki az ethica szemleletei köréből, még a növényeket és állatokat sem véve ki. Mi e gyöngödség és aggályosság fölött nevetünk, s a kötelességek tudományos könyvet tagadólagos és rendkívül általános szabályok gyűjteményévé tettük, mellyek legfeljebb a roszt akadályozzák, de a jónak véghöz vitelet keveset mozdítják elő; mert ma már elmondhatni, hogy a legfőbbektől le az egyszerű napszámosig kevés ember van, ki kötelességét ismerne. S miért nem ismerik? Mivel nincsenek azon, hogy a dolgoknak elő s valódi viszonyait a gondviselés által az emberek elé adott legfőbb cselekvési szabályokhoz megismerjék; mivel a tárgyak egyes vizsgálatai legnagyobb részint csak a hasznosra s nem a kötelességre, az illőre tisztességre czéloz. A valódi hasznos bizonyosan nem áll ellen a tisztességesnek, igaznak; de hogy azt valóban elérje s a tevedés veszélyéből meneküljön, szükséges, annak szemlelését szorosan ama szabályoknak, mellyeknek rajta nralkodniok kell, vizsgálásához kapcsolni. Hány tudós van p. o., ki munkálko-

A Duna balparti vasút ugyis kénytelen leendő a Dunával versenyezni, nagy óvatossággal kelle tehát lenni, hogy ezen, minden tekintetben legjelesebb magyarországi vonal ne találjon magának egy versenyzőre, és ez volna kétségen kívül a bécs-győri vonal.

A bécs-győri vasútról még azt sem mondhatni, hogy általa Magyarország a triesti vasvonallal kapcsolatba jő, mert Magyarország legnagyobb része, ha ugyan csak a triesti vonallal kapcsolatba jönni akar, e miatt a balparti vonalt Gänserndörfnak és onnan Bécsnek fogja használni, a jobb oldali vármegyék pedig Veszprém, Tolna, Zala, Somogy, Baranya csak ollvan vasút által jöhetnek sükeresen összeköttetésbe a triesti vonallal, mely Pesten alól a Dunától a triesti vasútra vezetne Semeringen alól; de a bécs-győri vonal erre csakugyan nem való. —

Az országnak nem csak érdekeiben, jogaiban, de kötelességében fekszik még privátvállalkozóknak egy olly vonal építését eltiltani, mely akár magában káros, akár más érdekesebb vonaloknak árt, és ez a bécs-győri vasút állása a dunabalti vasút ellenében.

Központosítsuk az egészet:

1) A dunabalti vonal Magyarország legérdekesebb vonala.

2) Míg az o.gyűlés törvényt nem hoz a többi vasútra nézve, semmi vasútra engedelmet adni nem kell.

3) Legkevesebbet pedig a bécs-győri vonalra, mert: a) Ez nincs az 1836ki törvényben. b) Art a dunabalti vonalnak, mely országunk legérdekesebb vonala. c) A bécs-győri társaság eddigi eljárása nem tette őt arra érdemessé, hogy az ország határozataitól viszályon. d) A bécs-győri társaság eljárása kötelességgé teszi az országnak fölfigyázni, nehogy a társaság tervei által megint a dunabalti vonalt akadályoztassa, mint ez a múlt o.gyűlésen történt. Gr. Mailáth János.

Országgyűlés. CCXLV. ker. ülés jul. 24.

(Elnökök s tollvivő kik előbb.) Ghicz hitelesítés végett olvassa a vasút tárgyában költ izenetét s fölírasi javaslatát a KK és RRnek — a FÖRRhez küldendőket, melyekben tett némelly módosítások után — elnök jeleníti, mikint Pozsony, és Pozsega megyék jelenleg adtak be némelly indítványokat, és sz. kir. Bakabánya városa némelly sérelmeket — az első utólagosan fölveendőket, az utóbbiak köziratra bocsátandóknak határozatán: folytatott az indítványok sorozata. Előleges tanácskozás alá veendőknak határozatott Somogy megyének azon indítványa: hogy a pesti egyetemen egy tanítószék állítására a homeopathia tanítására — úgy Temesmegyének azon indítványa is hasonpártolást nyert: hogy az Ausztriában létező azon szokás; melly-nelfogva az onnét hazánkba költözők vagyonaik tizedet veszik — vagy egyezkedés után megszüntessék, vagy hazánkra nézve is hasonló intézkedés téssek. Nyitra-nak azon indítványa is előleges tanácskozás alá veendő: hogy a Kliegel gépe egy kerületi választmány által megvizsgáltatván: országos pártolás alá vétessék.

CCXLVI. ker. ülés jul. 25kén. (Elnökök sat. imentiek.) Palóczy kismelve fölolvassa a sérelmekből azon pontokat, melyek részint a választmány, részint a kerületi rendek által az indítványok sorába utalvák — azon okból: hogy az indítványok sorozata így folytatolagosan bevezetett: tárgyalása a szokott mód szerint tovább mozdíttassék. — Fiuménak azon kívánatára: hogy a kebelebeli vtótörvényezék minden tekintetben a többi vtótörvényezékekhez alkalmaztassék — egy e végre fölküldendő fölírás készítése elhatározott. Az indítványok ekint kismemelése után folytatolagosan tárgyalattak a sérelmek, kezdve az 5ik osztály

5ik ponttól, mellyben némelly pontok megvizsgáltatván, és jobbára a választmányi javaslat elfogadtatván, delutáni egykor kezdődött a

CLXXIX. orsz. ülés a KK és RRnél, mellyben a ker. elnök némelly kerületileg bevezett tárgyakat kir. személynök ő excjának által ad, — ő excja a KK és RRt meghívja a holnap — a föls. királynénknak névünepére — 10 órakor tartandó miseáldozatra, kijelenti egyszersmind ő excja, mikint a KK és RR ő cs. kir. főhge által azonnal tartandó elegyes ülésre hivatvák, mellyre a képviselői tábla a főrendek teremébe vonult.

CLXXXI. orsz. ülés a FÖRRnél. Szell olvassa a jász-kún kerületek rendezése tárgyában készült főrendi választ; Hubay a sérelmeket folytatja; ezután a KK elegyes ülésre hivatván meg, nádor ő fonsége az országos alapítványokról számadását az országos rendeknek bemutatja, mellyhez mellékelt jelentése ő fonségének fölolvastatván, a számadások kinyomatni rendeltettek.

Jul. 26dikán, miután az ő hge az ország primása által a fölséges királynénkért tartott sz. mise áldozat bevezetett, d. e. fél 12kor tartatott a

CLXX. orsz. ülés a KK és RRnél, mellyet megelőzőleg az egybegyűlt KK és RRnek Szepesmegye követe bemutatja Korvin Mátyás szobrárt, mellyet nem kis művészettel, és korszerű ízléssel öntött Alexi szepesmegyei születésű hazánkia, ki, mint a t. követ úr mondá, jelenleg Bécsben működik, s a közfigyelmet és méltánylatot ottis megnyeri. A műről legyen elég mondanunk annyit, hogy mesterének tudományosságát, s történeti jártasságát szembetűnőleg tanúsítja. — Mikint a t. követ úr jelenté a műkiállításra be fog adni, s a t. követ úr a művészt a KK és RR kegyébe ajánlja. — Ezután kir. személynök ő excja megjelenvén, Zarka olvasá izenetét a KK és RR a középponti vasút ügyében, mellyre P. megye követe a ker. ülésben is kifejtett nézetei, s utasítása következtében indítványozza: hogy törvény által mondassék ki: miszerint minden vonalra külön törvényes intézkedés leendő szükséges, és hogy az 1840: 40dik t. czikkben foglalt engedményezéshez mondassék ki szinte törvény által; miszerint a megalapítandó fővonalhoz semmi parallela voral nem építhető. — Mindezeket szónok — mint mondá törvény által kívánja kimondani; mert — szerinte — semmisen lehet kevésbé czelszerű, mint a jogútról eltérőleg a kérelem mezejére lépni főleg akkor, — mint szónok mondá — midőn a KK és RR párnap előtt kimondva elismerek, mikint kérelmeink sikeretlenek szoktak lenni. Ezindítványt pártolólak több megyei, és városi követe szözlaltak föl, kifejtve utasításukat, és küldők nézeteit. — Egy városi követ jelesen azt jegyzé meg; mikint ő s küldői semmi vasútvalhoz nem adandják addig megegyezésüket, míg Pest, és Fiume vasút által össze nem köttetik. — Egy megyei követ pedig a fölírásban azt is kifejezetni kívánja: hogy a bruck-győri vasút semmiesetre megne engedessék — s ez indítvány viszhangra talált; bátor ő excja igen jelesen jegyzé meg, mikint a fölírásban kifejtett azon kívánat: hogy Bécs-től-Győr-ig vasút ne engedessék — egyez ez indítvánnyal, mert ő excja szerint ő fonségét nem lehet arra kérnünk, hogy Bécs-től Bruck városig vasutat építtetni ne engedjen, és így a fölírásban kifejtett kívánat nem is tesz mást, mint hogy Brucktól Győr-ig ne engedessék vasút. — Egy káptalani követ is nyilatkozott röviden a balparti vonal pártolásában összpontosítva véleményét. — A kerületi határozattól eltérő utasítások s nézetek nyilvánítsa után elnök ő excellentiája a kerületi határozatot végzésül kimondá, s ezután a fölírasi javaslat is

fölolvastatott, mellyre elnök ő excja az illető ítélmesternek a FÖRRhez leendő átvételét meghagyván, jelenléte, miszerint Szell nádori ítélmester épen most hozá át a hajdukerület rendezésében tett főrendi módosításokat, melly a KK és RR. által fölolvastottnak tekintetvén — az ülés elszlott.

CLXXI. orsz. ülés jul. 27én a KK és RRnél. Tárgy — a sérelmek második osztálya — kezdve a 11-dik ponttól, melly Temesmegyének a katonai kihágásokból keletkezett sérelmét tartalmazza. — Az e pontbani sérelemre keletkezett fölírás fölolvastása után az illető egyik megyei követ emelt szót, történetihven rajzolvva azon botrányos eseményt, melly Temesmegyének e pont alatti sérelmét szülte, s a tény nyomozására megbízott vegyes küldöttség tudósítására hivatkozva állítja, miként a meggyilkolt egy, s a tetemesen megsebesített két polgári egyén büntetlenek találtatván — a katonai egyének ismertettek bünösöknek, és mégis — ugymond szónok — olly utonálló s gyilkos merényszülte kihágásért a vádolt katonák tisztek 4 hétig tartó porokóli fogságra büntetettek. — Elmellőzőm — mond szónok — a t. KK és RR. békétürését feszíteni fejtegetésével annak, milly kevéssé lehet a szabott büntetést elégtételnek nevezni, csak azt jegyzem meg: hogy a fő kormányzék inkább mindenütt teljesíté kötelességét, mint itt, hol illy retentő merénynyel párosult gyilkosságért olly esekély büntetést szabott. Azon egyének — ugymond szónok — katonák, kiknek sz. föladatak a honvédelem s a polgárok esendes nyugalma fölötti örködés, és vétkük annyival súlyosabb — mond — hogy esendbontó dühöknek polgári életet s családok nyugalma áldozának. Tettöket súlyosítja főleg az: hogy a már vérben fetregő s kegyetlenül előltek — irgalomért esengőleg összekusolt kezeiben mártak honi vértől párolgó gyilkos fegyverüket. — Illy számos kihágások néhány évek alatt nem kis számmal történtek hazánkban, s haszioru büntetéssel nem irrtatnak, a polgárok szemelyes bátorsága azok által veszélyeztetik, kik annak örjeül rendeltettek. — Szónok köszönetét nyilvánítsa a KK és RRnek, e sérelem iránti méltánylatért, s tanúsított erélyességüktől reménylve föltételezi; miszerint e tekintetben mindent teendők, hogy hason események kártékony magvait elfojthassák. — Még négy megyei követ nyilatkozott e tárgynál kárhóztatva a vádolt katonai egyének merényét, s nem elégölve az illető bíróság eljárását. Egyik szónok megkéretni indítványozza ő fonségét hogy méltóztassék akként intézkedni, hogy hason kihágások által a polgárok esendje ismét ne zavartassék. — Az első szónok pedig a négy közül oda nyilatkozott, hogy míg e sérelmet illetőleg kielégítő orvoslás nem érkezendik — a hadiadót megyéje részéről meg nem ajánlandja.

Az említett pontra kelt kerületi határozat minden ellennyilatkozat nélkül elfogadtatván — A 24dik pontnál, melly a káptalanoknak o.gyűlési törvényes szavazatjoguk gyakorlatából lett kiforgatás miatti sérelmeket tartalmazza — emelkedtek hatályos szavak és keletkezett ritka érdekű, s nem kevésbé élénk, de a személyeskedésnek legkisebb színezetét sem tüntető vita. — Az orsz. választmány a mondott kérdést sérelemként véli fölterjesztendőnek — a kerületi határozat pedig az indítványozások sorába utalja. — Elnök ő excja röviden adá elő nézeteit s a kérdést oda véli halasztandónak, mikor az o.gyűlés coordinatioja érdemileg tárgyalatik, föltételezve, miszerint a KK és RR. ezen a városok ügyéhez olly hasonló ügyet semmi esetre nem hagyandják intézkedés nélkül, főleg midőn minden hason sérelmü testületeket tettleg

dását rája bizott erkölcsi hivatalul tekinti? kik az ismeretek megszerzésében nemes és erényes czél által vezéreltetnek? kik az eszközök választásában erkölcsi eszelekednek? kik meggondolják, hogy a tudományos módszer végtére nem egyéb, mint a tudományra alkalmazott morál? Ha mind a szabályok nem tartatnak meg, s ha legtöbnyire vagy csupán mulatság, vagy nyereség, vagy más valamely haszon, avagy becségy ösztönöz tanulásra, akkor nem kell esudálkozunk, hogy a tudomány gyakran nagyon haszontalan s mind gyarapítóira mind általában a társaságra nézve kártékony s veszélyessé lesz. Ugyanezt mondhatni minden polgári méltóság- és hivatal-kör fölöl, a legalsóbbtól a legfelsőbbig: mert bármilly nagy jó is a műveltség, ha erkölcsi irányval bír, mind az által még gonoszabb a barbárságnál, ha erény által nem kísértetik. De erre mai világban nem ügyelnek, s némelly — töbnyire tagadolagos — általánosságokat kivéve, az emberek erkölcsi nevelése a szeszélynek és véletlennek van kitéve. S az ellen mit sem használnak a casuisták roppant kötetei. Ok némelly különös s mellélt közönségesen tagadolagos esetekkel vesződnek, a nélkül hogy még akkor is, midőn apróságokba merülnek el, az általánosságok köréből kilépjenek, s haszontalan bőbeszédűségben és unalmaságban tévedeznek. Igen mérsékelve s gondosan alkalmazva hasznos lehet a casuistica, hogy az erkölcsi tanban járattant a szabályok alkalmazásában gyakorolja s a szemléletési ítéleteket gyakorlati szabályokká változtassa, mind azáltal csak igen esekély és mellesleg része az ethicanak, s tudhatná valaki a világ minden casuisticáját könyv nélkül, s még sem ismerhetné kötelességei legtöbbét. Ha tehát elnézünk is azon bünös szabadosságról, mellybe némelly illy írók téveded-

nek, de azt még nem tudjuk, vajjon nem a casuisticának lehet e terhül tulajdonítani a mostani ethica ürességét és tagadolagosságát; melly hibák leginkább akkor tűnnek ki, ha gondolkozási s szemléletési módunkat a régiekével hasonlítjuk. Ezek az erényt leginkább a cselekvésben helyezték, s habár, magasabb fény hiányában tévedtek is ítéleteikben, de moráljuk mégis nagy, erős, tettkezés, hatalmas volt, valamikor csak gyakorlatra szözlaltak föl. Az újabbak ellenben az erény lényegét a semmi it t evésbe helyezik, s ha egy parancsot sem szegtek meg, azt hiszik, elégett tettek kötelességei legnagyobb részének; innen van, hogy azok, kiket társaságainkban jónak neveznek, töbnyire haszontalan emberek. A ki azonban azzal elégedett, hogy csak a roszt kerülje, azt a régiek ártalmatlannak és nem jónak mondak, mert a valódi s tökéletes jószág a tetterőben fekszik. Azon törekvés, a roszt kerülni, magában véve, másik szélsőségre is mehet és gonoszszá válhatik. Ez mindenkor megtörténik, midőn a tévedéstől félelem gátolja a cselekvést, az nemellyekkel megyesik, kik olly félénkek és aggályosak, miszerint — hogy ne tévejenek — minden esekélyestől tartozkodnak, s a nekik jutott erőket nem fordítják teljes és illendő czél kiküzdésére. Ez nagy és annál kártekonnyabb hiba, mivel elmondhatni, hogy benne többé kevésbé a leghetesebb és jogondolkozásu férfiak nagy része szenved, a miből aztán következik, hogy mai nap a roszt szoknak legmunkásabbak lenni. Ez a tunya s pulult nevelés következtése, s rajta egyedül az ethicanak átalakítása s a kereszténység által megiszított, tökélyesített és kiegészített platon forrásokhoz visszavezetés által lehet segíteni. A kereszténység, csupán emberileg tekintve is, a vallások legmunkásabbika, mert meg van írva: le kell metezni a gyümölestelen növényt s bevetni a kemenezébe,

s kárhóztatva van a henylő szolga, ki a gondviselés által rája bizott tehetségeket nem tudta használni s zaporítani. (Folytatása kövekezik.)

Népszerű könyvtár. 1 füzet. Szerencse utja vagy életbölcsesség. Franklin nyomán a népszámra kidolgozta F. Farkas Ferencz. Budapest, 1844. Emich Gusztáv, a magyar iparegyesület megbízott könyvtárusánál. Nyomat. Trattner-Károlyi. 16ad-réd. 37 l. Ara 3 p. kr.

Az előttünk fekvő könyvecske a gyakorlati józanélet szabályait népszerű nyelven és — mint a munka kütűzött czéljában van — a nép értelméhez, könnyű fölfigatásához alkalmazottan, példabeszédekben és közmondásokban, terjeszti elő. Egy társaságban, falusi földművelők és kézmunkások közepeft, egy ősz öreg, ki szorgalma, takarékosága s józan rendeselete által köréhez mérve kitűnő vagyonossághoz jutott, tapasztalásai közben szerzett bölcs tanácsit terjeszti a körülé összegyűlt hallgatóság elé, leginkább a józan gazdalkodást és takarékoságot illetőleg, mik által bármilly állapotban is olly helyzetbe jő az ember, hogy életgond és aggodalom nélkül folytathja, hogy semmimű adórovatok által, melyek a status föntartására kisebb nagyobb mértékben mindenütt elkerülhetlenek, nem terhelhetik, nem nyomatik. Es épen ezen adó körül forog az ősznek legelőszőr is tanácsadó beszéde, mellyet nyomasztó teherül csak a roszt gazda tekint, míg a takarékos ember s az igazi honpolgár általa legszentebb kötelességeinek egyikét örömet teljesíti. Az idővel gazdalkodás, mint legbiztosabb forrása a gazdalkodásnak, rövid és néphöz szölvő közmondatokban ajánlatik, színtig az alhatatosság és kitarás az egyszer választott pályán, mert in-

rendezni kezdenek. — Ó excja után az e-i káptalan követe igényilatkozott:

A káptalanok nem különben az illető apátok és prépostok o. gyűlési szavazati jogot akkor igényelhetnének indítvány útján, ha eddigelő törvényeink által ezen joggal föl nem ruháztattak volna; de minekutána országgyűlési szavazati jogunk ugyan azon törvényeken alapul, mely törvények erejénél fogva a tek. KK. és RR. maguk is itten helyet foglalnak és szavaznak, nyilvános; hogy sérelmet szenvedünk midőn törvényhozói jogunk gyakorlatától világos erőszakos önkény által megfosztatunk — világos egyszersmind hogy ezen bajunknak orvoslását helyesen, és következetesen nem az indítvány terén, hanem vagy az általunk kítűzött úton, vagy pedig egyedül s kizárólag a végrehajtó hatalomnál kell keresnünk. — Ezeket előre becsátván; — utasításomhoz hű, ismétlem azon kérésemet, melyet e tárgynak kerületi ülésbeni vitatásakor a t. KK. és RR. hoz intézni bátor valék: hogy t. i. a t. KK. és RR. az országos választmányának e kérdésre vonatkozó javaslatát elfogadni méltóztassanak. (Folyt. köv.)

KÜLFÖLDI NAPLÓ.

Ausztria. Görz jun. 21. Érsekünk már rég törekede arra, hogy az irtalmas nőknek városunkban is alapíthasson egy zárdat; az akadály csak pénz szükségben rejlett, és ez jelenleg Angouleme hg. elhunytával megszűnt, ki azon czélra 10,000 p.ftot hagyott.

Spanyolország. Madridi lapok írják, hogy a cortes fősztalott, új választások rendeltettek, és az országgyűlés oct. 10én fog kezdetni. Azt is emlegetik hogy Afrikába 30,000 ember fog menni, julius Sán már 3,500 utnak indult Ceuta felé.

Franciaország. Bugeaud tudósításokat küldött egész jun. 27kig. szerintök Abd-el-kader rettegés és hidegség tárgya, ki jelenleg csak fosztogatásból tartja fön magát. A 15ki csatában az ellenség vesztesége 400 tesz. Abd-el-kader serege mintegy 500ra megy, Bugeaud közli levelezését is Elgenauival, ennek kijelentvén, hogy nincs czélja foglalásokat tenni, sem hadat folytatni, közölvén egyszersmind Franciaország kívánatait. Ez, szinte azt válaszolta, hogy kész a békére és nincs is fölhatalmazva háboru viselésre.

Algier. Julius 10. Azt hittük, hogy a marocci eseménynek már egészen vége szakad; Abderrahman seregei vissza vonultak, és a francziák Uschad elhagyták, ámbár ez még birtokukhoz tartozik. Mindezen engedékenységgel mellett a szomszédok nyugodni nem tudnak, hanem új meg új fölhívásokat kísértének meg, mellyek ellenségeskedésre ingerelnek. Joiville hg. Tanger elébe vitórlázott, mondják három ezred fog ide vonulni, mindennel ellátva. Abderrahman még annyira feszíti a dolgot, hogy Fezben fognak a francziák egy kis látogatást tenni. A francziák ennek nem igen örülhetnek, mert kár elveszni annyi embernek, kik Algierban olly szükségesek volnának. A muszulmanokról pedig valószínű fog, hogy Quos Deus perdere vult, prius dementat. —

N. Britanniá. A Lordok háza jul. Sán kiváltsági bizományá alakult, és d'Este követelését elmozdította; az ítéletet olvasó lord Brougham azonban kinyilatkozta, hogy az estei hercegek iránt nagy igazságtalanság követtetett el, sa azért a parlament némi kárpótlással tartoznék. — A lord Cancellár a repealerek ügyében több kérdéseket adott át a bírának nevezetesen: vannak e vádnak olly pontjai, mellyekre az ítéletet alapítani nem lehet; a jury tett e valami hibát ítéletében — és ez nyújthat e alkalmat az ítélet föl-

forogatására. — A bírák jobbara elutaztak kerületi bíraskodásukat elkezdni, előbb azonban beadták feleleteiket, s közvélemény szerint azok abban központosulnak, hogy az előbbi ítélet megmaradjon. Julius 11. igen sok nép gyűlt össze 10 óra előtt a parlament terére, azt híven, hogy ki fog mondatni O'Connell's társai végítélete, de az ülés csak 5 felé kezdődött el. — A parlamentnek nem sokára vége lévén, az ülések igen üresek, sok tárgy egészen elmarad, kivált Irland ügyéből — hogy is ne, hiszen O'Connell börtönben nyugszik. Hanem jul. 10én mégis a löverseny heves vitákat szült, az ülés igen élénk volt, mert hiszen Anglia aristocratái is élénkebb részvétellel viseltetnek a lovak, mint Irland nyomora iránt.

Az évnegyedes jelentések — a köz jövedelmek kellemes oldalait tüntetik elő: a négy fő tárgy egyenes adó, vám, accisák, és belyegadó 448,574 ft. st. többet tesznek 1843 évinél az egész jövedelem egy évre 2,440,336 ft. st. megy többre. — Csupán a vegyes szak kevesebb, mert még nem érkeztek meg Chinából a hadi taxák.

Törökország. Aleppo jun. 3án. Számos csapat katona érkezett már ezen városba, és itt fog összevonulni az egész arabiai tábor. Innen Orfa, Marasch, s aztán az anessi arabok közé fognak menni katona-állítás végett. Naponként új katonákat, újabb öltönyöket láthatni; és köztök sok erős, szép férfiakat is.

Erzerum. Jun. 11. A Perzsa és Török udvar közti viszonyok nem egy hamar leendnek ki egyenlítőre, az még is nyereségül tekinthető, hogy ver nem foly. Itt a Török had-erő igen gyöngye. Az artilleria érdemel némi figyelmet, melly kivált a Porosz Kntschkowsky szorgalmával tetemesen haladott egész Törökországban. Számos kurd is föllöltözteték, ezek a rendhöz nem szokhatnak, és elfonnyadnak szabad hegyeik utáni vágyaikban.

Görögország. Athenai hírek közül legújabbak a státus tanács elosztása, a kamarák összehívása, és a tanács kinevezése. A király 36 tanácsnokot nevezett, úgy hogy ezek minden pártot képviselnek azonban többnyire földbirtokosok, és így a rend és béke kedvencei. Csak egy miniszter Trikoupis jött be a senatusba, a választásnál vesztvén, mint sógora Maurokordatos is, kit azonban az athenai egyetem választott követnek. Az Athenében tartózkodó özvegye a francia Duc de Plaisancenak az ellenzéki követek megválasztására igen sokat költ. — Mainában ismét nyugtalanságok történtek. —

Északmerica. A congressus be van zárva. Mexico igen szilárdul kinyilatkozta, hogy Texas bekebelezését hadüzenetnek tekintend. — Paraguay szabad kereskedést engedett meg az európai státusoknak. — Hayti a spanyol Domingoval egyezkedést kezdte meg. A ministerium alakult.

Bel- és külföldi telegraph.

Most a londoni posta a vaspálya segédelmével közönségesen egy nap alatt érkezik Párisba, most két hajó folyvást uton lesz a két világ város között, úgy hogy 22 óra alatt mindig lehet tudósításokat kapni egyik városból a másikban. Hát ha még vagy Boulogneig vagy Calaisig elkészül a vaspálya, mennyivel gyorsabb leend a közlekedés. — Angliában az aratási kilátások napról napra javulnak. — Az ausztriai birodalomban a bányák-ból vett nyers vas mennyisége évenként 2,200,000 mázsára megy. — Junius hó végnapjaiban Görögorsz. ol-

gadozónak nem lehet szerencséje nem ingadozó. — A velős rövid mondatokat ollykor czélszerűen rövid versekkel tarkítják, erkölcsi értelműek a kítűzött irányban.

A könyv olésósága lehetővé teszi, hogy azt a legszegényebb osztálynak is könnyen megszerezhessek, s földesur. falusi lelkész és tisztviselő, ki jobbágyai, alattvalói sorát atyai szívvvel tekinti szebb ajándékok ezeknek nem lehet, mint illy munkáknak köztöki terjesztése által, mit csekély áldozattal is az olly vagyonos, ki jövedelmét épen e nép munkája után veszi, annál könnyebben tehet, mert a könyv 100 példánya csak 5 pengő forintba kerül. — S ha meggondoljuk, hogy e csekély összegnél sokkalta nagyobb adatként ki a külföldnek ollykor igen is silány és semmi kítűzött czéllal nem bíró egyes irodalmi termékiért, annál biztosabban reméljük, hogy lesznek számosan, kik ez életbölcsességi szabályokat a nép közt terjesztési iparkodandnak, minél szentebb hazafiai kötelességet teljesítenek általa, s minél tagadhatlanabb az, hogy a melly jobbágy ur illyképed ki néhány forintot alattvalóival együtt magán is segített, mert csakugyan nagyobb boldogság az, ura lenni olly jobbágyoknak, kiket a rendezett józan élet és takarékos gazdálkodás megszokása adó-tartozásaik könnyű lerovására képessé tesz, mint midőn e tartozást ollykor eladósult, elszegényült emberektől kell kényszerítések közt behajtani.

Ikervárosi hírnök. Jövő hó 10kén a budai gőzhajógyárból ünnepélyesen indul először a Duna síkjára Széchenyi gőzös, a tisztelt gróf ki a hajózás körül olly fényes érdemeket szerze magának személyesen jelen leend a keresztelésén. Rövid idő múlva más három gőzös is elhagyandja a kikötőt. — A nemzeti színház barátinak is örvendetes hírről szolgálunk, mellyet bizonyára szép ruhás

szépeink örömmel fognak olvasni, a padok borítékjai mind kijavítatnak és valamennyi ruhátépő szögek beveretnek, mi által a terem vidámabb alakot fog magára ölteni, s egyszersmind a ruhaszaggatás ellen biztosítékot. — Az ellen-
tettek mint mondják legtisztább világba szokták állítani a tárgyat. A minap egy bérkoosis Budafokig (Promontorium) 6, mondhat pengő forintot bátorkodott kérni, s kívánatát argumentumokkal támogatta; egy más bérkoosis ellenben egy órára 48 kr. követelt pengőben t. i. annyit, mennyi negyed évvel ez előtt a divatból kijött árszabásban határozva volt, ezen becsületes embernek nevé egyedül azért nem említjük, mert tartunk tőle, hogy collegái érezhető bosszút fognának rajta állani. — Anna ünnepe a testvér-
város több kertei ki valának világitva, a ragaszlapok szerint mind remekül, s mindenütt izletes étekek s ital, a legpontosabb s leggyorsabb szolgálat s jutányos ár vala található. Lehet-e már ezeknél többet ohajtani? De kérdezők meg csak a vendégeket — meg sem mondjuk mit lehetne hallani. Kiténtette azonban magát ez alkalmommal is a társalgási kert, melly magyar föliratú díszítványokkal jeleskedett, s ámbár a bemeneti díj egy pengő búzaszra vala fölírattva, mégis szép Anna koszorú eleve-
nitte a gyűldét. Atalában úgy látszik a vállalkozók ez intézetnél nem fogadós nélkül tették számadásukat. — A pesti rendőrség átalakításon menend keresztül, derék kapitányunk Szekrényessy Endre ur látja, hogy erő nélkül minden parancs csak írott malaszt. Pest igen népesedik, s e népes Pest keblében csak itt ott lézeng egy rendőr, a külvárosok egészen elhagyatva, és az Ur örszemére bíztatva. — Pest városa polgári őrségének zászlaja aug. 15kén szenteltetendik föl, hol? — még nincs eldöntve, nem mellyek a város erdejét, mások Rákost vagy a vásártérét emlegetik. O hercegsége orsz. primása az ünnepélyes

lyan hőség volt, hogy az aratásnál Phiotisban és Baetiában több ember megfult a hőségtől, Athenben a hévmérő 36 fokra emelkedett. — Panckoucke a párisi könyvkereskedők legjelesebbeinek egyike jul. 13án 64 éves korában meghalt. Az általa rendezett classicusok kiadásai ismeretesek. — A párisi műkiállítás következtében a díjak f. hó 28án osztattak ki a király által a tülleriákban. A kiosztandó arany, ezüst és érczevegypénzek száma 905 ment, a 27 másféle díszítésen kivül. — A szász kir. jelenleg Skótiában mulat. — Poroszorsz. Schwelmben egy család atya, anya és egy fia, épen midőn altalérok készítésével foglalkozott elfogatott, s iparának hihetőleg hosszabb időre vége szakasztattott. — Kasanban (oroszorsz.) nagy vízáradás volt, annyira, hogy a lakosok egy házterőről a másikra kénytelenítettek vonulni, 464 ház és 4 fürdő vízben állott. — A porosz katonáknak tiltatik mersékleti egyesület tagjaivá lenni, mivel e társulat szabályai szerint nem szabad szeszes italokkal élni, holott a katonai törvények némelly alkalmommal p. o. gyakorlatoknál parancsolják az égettborrali élest. —

LAPVIZSGA.

Budapesti Híradó (14. sz.) „Nyílt levelek gróf Széchenyi Istvánhoz I.“ Vezércikk. Szerző, gróf Széchenyi Istvánnak „Magyarország kiváltságos lakosihoz“ intézett második fölszólalása következtében kezd meg nyílt levelezését, s kedélyes bevezetése után, mellyben a kiváltságok fölött néhány édes-keserű talpraesett megjegyzéseket tesz, áttér gr. Sz. azon véleménye taglalására, melly szerint, a balparti vasút Pesttől Ausztria határáig azért nem volna az ország által biztosítandó, nehogy ez által „a főálló, és annyi küzdés után csak most fejledező gőzhajótársaság, valamint a budapesti lánchíd társulat, a nemzet részéről büntetve volna“ ezen véleménynel merőben ellenkezőleg nyilatkozik szerző, s mutogatja; miszerint gr. Sz. kívánsága szerint a gőzhajótársaság, és lánchíd társulat kedveért a nemzet magamagát büntetné meg; mivel vagy 89 esztendeig, minden olly közlekedésit, mellyek némikép a fölebb említett gőzhajó és lánchíd társulat érdekével ellentétben állanak, meg kellene akadályoztatnia, vagy pedig, garantirozása nélkül létre jönni engedvén illy főközlekedési vonalokat, a nemzet saját maga haszna ellen munkálkodnék, el nem érvén a főczelt, t. i. az olcsó szállítást és közlekedést: mialatt igen hihető, hogy a megjavított közlekedés annyira fogja az összes mozgalmat élnéketni, miszerint gyümölcsözni és virágozni fog, mind a gőzhajó, mind a lánchíd társulat. — Szerző azonban nem barátja a kamat biztosítási rendszernek sem, mikint azt jövő levelemben fogja kifejteni. Olivér.

Pesti Hírlap. (372. sz.) „Központosítás, és helyhatósági rendszer“ főcikk b. Eötvös Józseftől. E cikk negyedik, mellyet az érdemes báró ur, mintegy jó tömött másfél nagyiven a föntebbi czím alatt ír; s valóban csak a nemes báró jeles irás modora tehetta azt, hogy ennyi szótengeren átlábolva a jámbor olvasó békétürese elneveszen, s midőn át gazolt, az olvasottakból valami fejében maradjon. Ha igaz azon magyar közmondás: „sok baba közt el vész a gyermek“, talán még igazabb közmondás valhatnék ezen tételből: „sok szó közt el vész az eszme“ s így bocsáson meg a nemes báró, ha itt, midőn eszméit a szavakból kivetkőztetve közöljük, annak nemü tagjait cifra ruhája közt felejtettük, vagy meg sem lelhattük, s így csakán mutatjuk be olvasó közönségünknek. — A ns báró mindenek előtt a törvényhozásnak felelős kormányt akar

szertartás végbevitelére képviselőt küldend. — A t. Servita atyákkal a major iránti alkudozások megkezdettek, s mihelyt sikeres eredményre jutnak azonnal a vaspálya megkezdendik. — A kisdudovó főiskola, melly egyszersmind a tanításra készülőknek mint iskolául szolgáland már elkészült, s augusztus hónapban megnyitandik. — A czukorfinomító egylet nemes Pest városa tanácsának f. h. 25. az átvett épület árának fejébe, 36,000 pf. lefizetett, és így remélhető, hogy némelly tulságig élénk nyelvek, mellyek ezen, a városra különös hasznót árszabásban intézet tekintélyes férfiak irányában sem birták magukat fekezni, nem fognak diadalt rivalgani. — A Kiszalud-társaság, melly iparának valóban becses gyümölcseit nyújtja a hazának, legfölsőbb helyen megerősítettett és ezentul tagjainak okleveleket osztogatand. Hihető, hogy belalkatára nézve is teend némelly változásokat, sőt meg az is hihető, hogy miután e társaság a belletria mezején működik, a magyar academia egyedül komolyabb tudományokra áldozandik. — A magyar homoeopathák az academia teremében ülték alapítójuknak Habnemannnak emlékünnepe. Almásy Balog Páltartá az emlékbeszédet. Garay, Császár és Vörösmarty megénekelték az orvosi nagy reformátort. — Halljuk és örvendünk, hogy Knopp ur, ki miutazásából visszatért, kevés napok múlva a nemzeti színpadon föllépend. Valóban egy kis változatosság színészeti egyforma életünkben nem ártana, mert ha a zsidót kivesszük, alig látunk valamit, a mi arra emlékeztetne, hogy a német színház hanyatlík, a magyar pedig — no de erről majd másszor. — Rózsavölgyi nemzeti zenekölteményeinek első füzeté a körpártfogása alatt megjelent. — A Hollós Mátyásnak emelendő emlékjaja Walzel könyomó intézetében megjelent.

s ez esetben a kormányra akarja bízni, a megyei statumok helybenhagyását, a közmunkák elrendezésének végrehajtását, és az adó kivételre és behajtásai fölügyelést. A törvényhozás megfogja határozni az adó kulcsát és ki fogja jelezni a közmunkák rendszerét; a megyék kifogják vetni saját kebelükben az adót a meghatározott kulcsok szerint, és be is fogják hajtani, a többi? — marad egy mint eddig volt. — Szabad legyen e rövid kivonatra, színt oly rövid észrevételt tennünk: felelős kormányának conditio sine qua non-ja, hogy parancsai és rendelkezései minden ellenmondás nélkül, azonnal pontosan, teljesítsenek; márpedig ez nem történnék meg ha a megyéknek, (a nemes báró szerint) negatív hatása, meg nem semmisítették, a mi jelen körülményeink közt, constitutionalis állásunkra bal befolyással lehetne; továbbá, a felelős kormány maga választja minden tisztviselőt, elostól utolsóig — nálunk ez szintén — legalább mostani helyzetünkben — nem történhet; még tovább: felelős kormány csak egy bír némi garanciával ha az a nemzet vélemény többségének képviselője; a mi nálunk — mint a ns báró — maga is elismeri, még most szintén bajosan létesíthetnék. És miután mind a mit a ns báró más félves cikkében javasol, felelős kormány nélkül nem jöhet létre; felelős kormány pedig javaslata szerint szintén nem eszközölhető — követveketik, hogy állításai, noha magokban igen üdvösek, és helyesek lehetnek, de mint nem a magyar földi életre való, haszonnal létre sem jöhetnek. — Ugyan e számban „Bruck terve s a triesti csudák“ cím alatt — S — A fumei vasutnak már többször, sokkal nagyobb szavakkal, mint győző okokkal mutogatott nemzetünk jövője fölött határozó befolyását — ujjal mutogatván, Bruck triesti vállalkozó ellen kél ki; föl hordván annak több dugában dült vállalkozásait, őt a vállalkozói nyelgék (charlatan) közé sorozza, s inti a nemzetet; nehogy mézes szavainak, s első pillanatra talán kedvezőnek látszó föltételének hitelt adjon, s Fiumét mellőzvéen — neki adja át a vasút építést. Részünkről, ha már csak ugyan vasút építették Fiuméhez, azt ohajtanók, hogy ez a nemzet költségén történjék; és ha ezen ohajtásunk nem teljesülhet, akkor Fiumének legyen elsőbbsége, ha mindjárt a garantizálás mellett egy peccel többet kellenék is áldozni. Nem látjuk azonban által, miért nem építhetné a nemzet saját költségén a fumei vasutat, annal is inkább, mivel Európa műveltebb országai, mind azon igyekeznek, hogy ilyes közérdeket illető vállalatok, közérő által létesíthessenek. — És ha egyesek kaphatnak pénzt kölcsön, miért nem kaphatna az ország, s ha a jövedelmen fölül, csakugyan garantizálása által áldozatra kész, miért nem áldozik önmagának? — Ennél nagyobb anomáliát nem is képzelhetünk. — Olivér.

Társulatok és intézetek.

Magyar nemzeti museum tárgyában. Örömmel értesitem a nagy közönséget, hogy nagyméltóságú felső-ébri Pyrker László egri patriarcha ér-

sek, az 1832-iki 38ik törvény czikk 2ik §a tanúsítása szerint a nemzetnek ajándékozott, nagy gonddal és költséggel összegyűjtött gazdag képgyűjteménye rendeltetése helyére, magyar nemzeti museumunkba legközelebb megérkezett. A hely és idő meg nem engedik, hogy ittának bővebb leírásba bocsátkozzam, annyit midazáltal szükségem megemlítenem, hogy a 190 darabból álló, kitűnő gyűjtemény nagy részt eredeti művekből áll, Danhauser, Marko, Schütz, Breemberg, le Sueur Everdingen, van Soanenvelt, Hondekveter, van der Goyen, Fresni, van der Burg, Rubens, Hoeck, Gualdop, Honthorst, van der Meer, Brackenburg, Brouwer, Claude Lorrain, Querfurt, Teniers, Wouwermans, Quesnel, Laar, Vouvet, Granet, van der Hulst, van der Kabel, Chilane, Luca Giordano, Tizian Vercelli, Giorgione, Girolamo, Carpaccio, Romanino, Marco Basiati, Giovanni Bellino, Polidoro, Rosa da Tivoli, Belotto Péter, Gentil Bellino, Alessandro Varotani, Paris Bordone, Bonifacio, Tintoretto, Zucarelli, Lazaro Baldi, Michel Angelo, Pomponio Amalto, Canaletto, Tiepolo, Strozzi, Letterini, Palma Jakab, Gróf Durante, Bassano, Mulier, Pietro Vecchia, Mariéschi, Lazarini, Canaletto, Lorenzo, Lotto, Palma Vecchio, Piazzetta, Pietro Vecchia, Schiavoni, Salvati, Vecelli, Paulo Veronese, Vincenzo Catena, Cima di Conegliano, Pordenone, Brusaféro, Paris Bordone, Santacroce, Lazarini, Paulo Farinato, Bonifacio, Schidone, Benevenuto Garoffolo, Pietro da Cosimo, Luigi Vivarino, Leonardo da Vinci, Velasquez de Silva, Murillo, Barbieri, Parmegianino, Apiani, Carlo Dolce, Michel Angelo Caravaggio, Fidanza, Mengs Raffael, Giulio Romano Pipi, Luigi Caracci, Guido Reni, Giulio Carpioni, Grimmer, Lux, Hamilton, Schön Márton, Wohlgemuth, Dürer Albrecht, Krakker, Drechsler, Schwarz, Cranach Mihály, Cranach Lukács, Grundmann Basil, Schinagel, Dorfmeister, Holbein, Porbus, művészekről.

Örök nevet szerze magának e bőkezű adományával tisztelt fő-pásztorunk, s ezzel azt, minek eddig oly nagy híjjával voltunk edes hazánkban, tudni illik: egy, talán idővel virágzó műiskolát alapított, módot nyújtva ez által sok kezdő művésznöknek, kik eddig, hogy magokat a füstészetben tökéletesíthessék, nagy költséggel a külföldre kényserítettek utazni, arra, hogy magokat könnyebb móddal itt is kiképezhessék. Hála a nagylelkű adakozónak!

Engedd meg ó nagy istenem! hogy tisztelve szeretett Pyrkerünk adakozó lelke szálja meg azon hazánkfiait is, kik szinte gazdag kép és szobor gyűjteményekkel bírnak, de ezeket, fájdalom az edes haza határain kívül tartják! — Költ Pesten július 25-én 1844. Kubinyi Agoston a magyar nemzeti museum igazgatója.

Pest jul. 28án (iskolaügy) Az iskolai év végéhez közelgven, a szokott iskolai próbatétek mind a városi, mind a magán intézetekben nem csekély meglegedés és hazafui örömtárgyaul szolgálhattak minden je-

lenlevőknek az idej folyamatban. Mindenekelőtt dícséretre s követésre méltó ns Pest város tanácsának buzgalma az iskolaügy iránt, miszerint a benső plebianai iskolát illő fénybe helyezni akarván, diszes helyet báró Podmanitzky házában, az előbbi zug helyett, nem kis áldozattal bérelt, iskoláit jeles és művelt tanítókkal ellátta, — s főleg a nemzet kívánatának megfelelni akarván, a magyar nyelv előmozdítását főbb gondjává tette. Ennek dícséretes példáját említhetjük különösen a József külvárosi iskolában, hol Wekner József tanító ügyessége által nemcsak a tanulók száma 176-ról háromnegyed év lefolyta után 460-ra szaporodott, hanem a mi előtt bámulást gerjesztett, a német és szláv szülők gyermekei készséggel s nem csekély könnyűséggel feleltek a hittudományból, bibliából, magyarok történetéből, földleírásból magyar nyelven, — egy része pedig számos betanult magyar szavakat tudva a kérdezőknek mondani. Ez uraim, valóban az egyedüli biztos út a nyelv terjesztésére, illy mód ajánlathatik olly sikerrel, melly előbb több gyümölcsöző, s áldáshozó leend.

A városi rendes iskolákon kívül több privat fi, és leánynevelő intézeteket is számlál Pest városa. Amazok között nem lehet dícsérettel nem említeni Olmicer József urnak intézetét, mellyben a növendékek két osztályban tanulnak. Az első osztálynak hittanból, a szent írás ó-testamentomi történetéből, honi történetéből, földleírásból természetből, magyar és latin, francia és német nyelvekből, természetleírásból, számtanból és szavalásból adtak próbatételt, a második osztály a hittant és nyelveket kivéven szinte azon tárgyakból; a szorgalom és előmenet legkitűnőbb jeleit lehetett észrevenni. Tanítói e jeles intézetnek Ackerman Antal, Olmicer József, Kovacsóczy Adám, Szalka Antal, Kis Mihály, Berényi Leopold többnyire olly egyének, kiknek képessége e jeles pályán dícséretesen ismeretes. — A leánynevelő-intézetek száma, ugy látszik évről évre szaporodik, mi magában jó jelnek tekinthető azon szempontból, hogy a leánynevelés is terjedelmesebbé válik, s főleg a vidékről nagyszámú a fővárosba hozatnak a magosabb nevelést igénylő kislányok. Mi az újabb leánynevelő intézetek egyik díszének állíthatjuk főleg Rösler Agnesnak, dr. Rösler Antal ur nejeének intézetét, melly ámbár csak az idén keletkezett, mindazonáltal a művelt közönség méltó figyelmét el nem kerülhette, miután a kitűzött terv szerint mind a tanításra, mind a test edzésére, s képeztetésére a legillendőbb föltételek mellett kitűnő gond fordítottak. A férj és neje régiebb időktől e pályán izzadtak, s babérokat is érdemelték, tőlök tehát jelen önállásu helyzetökben is a magyarhon szép reményű növendékeket várhat. Mi, ámbár a többiek érdemét kétségbe vonni nem akarjuk, de az idej próbatéteiből itélvén illy remények táplálására jogosítva érezzük magunkat, s ezen intézetet a közönség további figyelmébe is különösen ajánlani bátorokunk. G. J.

Jelentés az 1845-iki Mezei Naptárról.

A Magyar Gazdasági Egyesület kitaró buzgósággal egyik fő céljául tűzvéen ki az értelmiségnek, jobb izlésnek és erkölcsöknek köznépi köztiterjesztését; erre leghathatósabb eszköznek vélte, ha a földművelő nép kezébe az eddigi kalendariumok helyett, mellyek csaknem egyedüli olvasmányai valának, egy a céljuk megfelelő népszerű nyelven szerkesztett Mezei Naptárt, lehető legjutányosabb áron adand. E mezei Naptár az 1845-iki évre is folytatattik s az idej pesti augusztusi vásár előtt okvetetlen meg fog jenni, még pedig, hogy eredeti céljának jobban megfeleljen, más oldalról pedig a műveltebb osztálynak kívánatait is kielégítse, ennek tartalmát az egyesület, az eddiginél még tetemesebb pénzáldozatával, három sűrű ívvel szaporítottatni rendelte, s egyébkint is ugy intézkedett, hogy mind az alsóbb, mind a felsőbb osztályok kívánatainak eleget tevéen, közhasznúság és jutányosság tekintetéből egy honi kalendarium se haladja fölül. Ennek következtében a magyar- és erdélyországi vásárok lajstroma ujjal átneztetvén, kigazítottat, a hiteles kuffokból merített tiszták, a katolicus és protestans egyházi főnökök s főbb iskolák, gazdasági intézetek, váltótörvényszékek sat. személyzetével szaporítottatott; a pesti ügyvédek teljes lajstroma s lakása ujjonnan készítettett. A gazdasági részt, némely cikkkeken s a havonkénti gazdasági munkatáron kívül, mellyet hazánk egyik legjelesebb practicus gazdája írta, a magyarországi

szőlőművelés módja, rajzokkal, s a lovak leggyakoribb betegségeiről gyógyítás módjáról értekezések egészítendik ki. A rendes kamatot, eseledbért, postajárat mutató tablákon kívül, a Magyarországon divatozó mértékek, státus s honi vállalati részvény kötelezvények és folyamatban levő honi és külföldi pénznekem elősoroltatnak. Végre a hasznos kellemessé párosítani akarván, mulattató történetesek is fölvetetnek; de hogy ezek az izlés rovására ne történjenek, Vörösmarty és Czuczor koszorús költoinktől vettek fel darabok. A hónapoknál az ünnepek, vásár- és decretális napok vörös betűkkel jelevék, s így jövendőben fekete betűsök nem nyomatattatván, a veres és fekete mezei naptárok közötti különbség is megszűnend. Az időjövendős a száz esztendő kalendarium után kitétetett ugyanazok számára, kik azt minden áron kívánják; de mindjárt nyomban a hónapoknál jellemzeni szokott időjárások és levegő-tümenyek a természetből népszerűen magyariztatnak, illy tetemes bővitések s költségek mellett is ára egy bekötött s másfél ív irópapírossal ellátott Mezei Naptárnak két krajczárral olcsóbbra, mint a tavalyi vörös betűs, azaz, nyolcz eszt krajczárra határozatott; ki nagyobb mennyiségben vesz és mindjárt kész pénzzel fizet, annak 25 procent elengedtetik. Megrendelést tehetni alólrtnak. Ujjvilág utczában, Ilkeyház második emeletében; hol még következő egyesületi munkák lesznek kaphatók, ugymint: Gazdasági Kistükör, javított és bővített második kiadásban, ára

20 krajczár ezüst pénzben; Okszerü kalauz és Alcsuth leírása, mindenik külön 1 fr. 30. kr. ezüst pénzben; végre Lajstroma s tulajdonsági leírása azon nemes és ritka honi külföldi szőlő-fajoknak, mellyekből a budai országos kenyige-iskola folyó évi őszel és jövő tavasszal vesszőket adand el, bekölte 20 ezüst krajczár. Mindazon könyvek arából nagyobb vételk alkalmával husz percent elengedtetik. Egyesületi meghagyásból Fényes Elek, magy. gazd. egyesületi Előadó, mint a Mezei Naptár szerkesztője.

Híradás.

Neha mgos Kollár István püspök ur hagyományához tartozó arany keresztet, gyűrűt és lánczok, asztali ezüst, bútorok, borok, hintók, lovak sat. f. évi augusztus skán Esztergomban a boldogultnak volt lakásán árverőleg kész fizetésért fognak eladatni. 3-3

Legjobb idejebeli, erényes nemes magyar személy; a ki nemetül és tótul is jól beszél és ír, már uri házaknál gouvernante és ház-rendelő is vala; az ékes varrásokban gyakorlott; kíván e kétéle szolgálát közöl valamellyiket uri háznál elfogadni, t. i. varrást tanítani, vagy az urnőnek segédje lenni.

Bővebben értekezni lehet Szentpétery Józsefnél Pesten, gránatos utczában Dlanhy házában. 3-3

Gőzhajójarat Magyarországon. Júliusban 1844.

Bécs és Pozsony közt „Donau“ gőzös mindennap reggel 6 órakor. Pozsonyból Bécsbe s innét delután 4 órakor vissza. Pestről Pozsonyba s Bécsbe naponként indul egy hajó reggeli 7 órakor. Pestről Mohácsra és Eszékre indul minden esütörtökön reggeli 4 órakor. Pestről Zimonyba és Drenkovára minden kedden és pénteken reggeli 4 órakor. Pestről Giorgewon s Galaczon át Konstantinápolyba (az oláh oldalán) nyárho 12 és 26án. Pestről Widdin, Rustzuk s Galaczfelé Konstantinápolyba (a török parton) 5 és 19én. Kérletnek a t. cz. utazók a kívánt rend és kölcsönös biztosság fontartása végett, hogy jegyeket, mellyek az utazók kényelmére ez évben akármellyik utra érvényesek, az indulás előtti napon váltósanak s nagyobb podgyászaikat ugyan akép adják által véjegy mellett. Minthogy a Pozsony s Bécsfelé induló hajónak a bombatereni megállása, a közönség kényelmére nem pedig a fonáló rendszabály zavarása végett rendezteték el: az e kényelmet használók kérétnek, száikat, minthogy jegy nélkül a bemenet senkinek sem engedtetik meg. Az alsó gőzhajónál kirakodó hely korlátoltsága, — a károktul biztosság s általában a kezelés, szükségessé tették, miszerint azon portékák, mellyek Pesten aluli állomásokra szánvák, mindennap Pestre érkező portékáknak a kirakás utáni 24 óra alatt el kell szállítatniok, különben az, az illetők kára s rovására történik. Az ausztr. első cs. k. sz. Duna-gőzhajó társaság igazgatósága.

Gabona-ár váltógarasokban.

	Tisztább	Köszeres	Roza	Árpa	Zab	Kakorica
Pesten	115-140	80-90	74-76	52-58	52-58	80-88
Pozsonyban	76-102	—	48-60	—	39	—
Mosonyban	70-106	44-56	45-59	30-38	38-42	64
Baján	47-60	33-40	31-32	29-33	28-29	43-60
Miskolczon	65-70	45-47	40-43	30-32	27-30	35-47
Kassán	82-95	66-70	54-60	45-50	34-40	60-65
Győrött	65-80	44-52	—	33-38	—	35
Sopronyban	75-109	—	51-60	42-45	66-75	—
N.Szombatban	78-90	—	44-46	34-35	32-34	—
Aradon	53-60	40-48	34-40	—	31	—
Pécsett	50-60	40-42	—	36	—	40
Besztercebánya	—	80	—	70	—	50
Komáromban	—	8	—	56	—	30
Ujjvidéken	56-70	86-92	—	75	62-68	43-45
	—	60	—	—	33	—

Szerkesztik gr. Mailáth J. és Kovacsóczy Mihály. Nyomatik Trattner-Károlyi betűivel, uri-utca 453. szám.